

Međupredmetna tema Osobni i socijalni razvoj u nastavi Glazbene kulture

Jovanovac, Anja

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:055870>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA GLAZBENU UMJETNOST
STUDIJ GLAZBENE PEDAGOGIJE

ANJA JOVANOVAČ

MEĐUPREDMETNA TEMA OSOBNI I
SOCIJALNI RAZVOJ U NASTAVI
GLAZBENE KULTURE I
IZVANNASTAVNIM AKTIVNOSTIMA

ZAVRŠNI RAD

Mentor:

izv. prof. art. dr. sc. Antoaneta Radočaj-Jerković

Osijek, 2022.

SADRŽAJ

1. Nastava Glazbene kulture.....	2
2. Izvannastavne aktivnosti kao sastavnica kulture škole.....	4
2.1 Glazbene izvannastavne aktivnosti.....	5
3. Osobni i socijalni razvoj.....	7
4. Međupredmetne teme.....	10
5. Međupredmetna tema Osobni i socijalni razvoj.....	11
6. Scenariji poučavanja za međupredmetnu temu Osobni i socijalni razvoj u nastavi Glazbene kulture	16
6.1 Joker zovi ...glazbu.....	16
6.2 Greška na prvu, himna na drugu.....	17
6.3 Kad se glazba igra.....	18
6.4 Jukebox emocija	18
6.5 Reci to ritmom	19
6.7 Otvori oči, načuli uši, pogrešnu misao sruši!.....	20
6.8 O ukusima se ne raspravlja	21
7. Ne plači nad prolivenim mlijekom.....	22
Zaključak.....	24
Literatura	25

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja _____ potvrđujem da je moj diplomski/završni
rad pod naslovom

te mentorstvom _____

rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada pa tako ne krši ničija autorska prava. Također, izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanove.

U Osijeku, _____

Potpis

Uvod

Glazba ima značajnu ulogu u oblikovanju i razvijanju pojedinca. Postoje razni elementi u kojima glazba može uvelike utjecati, a njezino učenje ima različite funkcije u društvu. Nastava Glazbene kulture pripada umjetničkom području, a jedan od osnovnih ciljeva predmeta je osposobiti učenike za učenje i razumijevanje raznih umjetnosti kako bi mogli što bolje razumjeti sebe i svijet oko njih, izraziti svoje osjećaje, stavove i ideje.

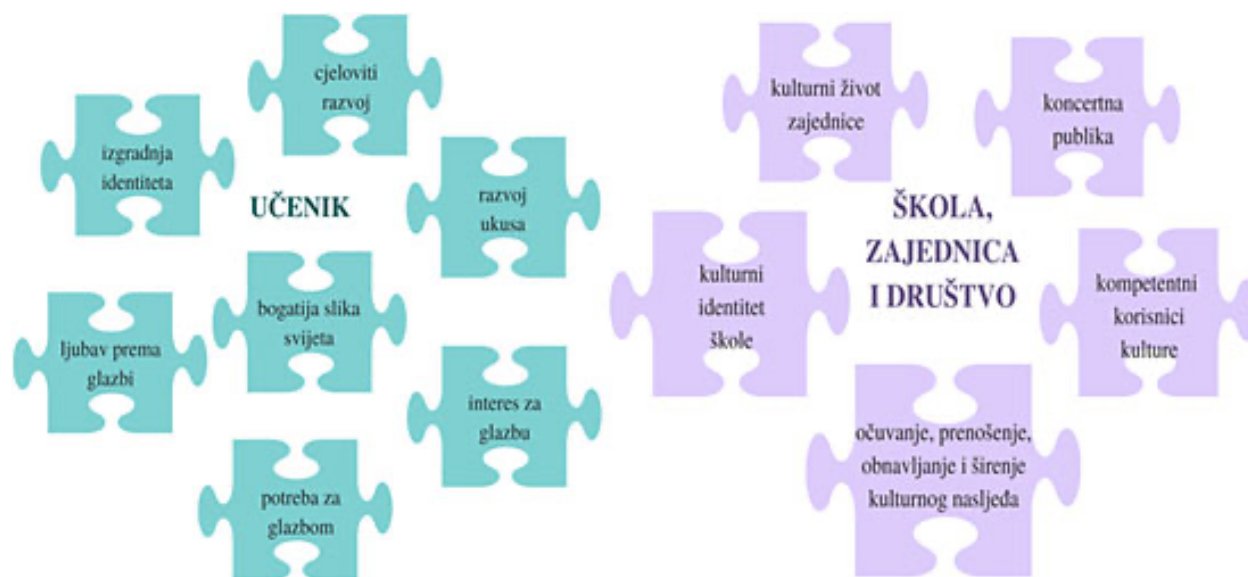
Kroz izvannastavne aktivnosti može se umnogome obogatiti Nastavni plan i program koji je isplaniran za redovnu nastavu Glazbene kulture. Izvannastavne glazbene aktivnosti značajne su u uspostavi identiteta škole. Razlikujemo vrste školskih slobodnih aktivnosti s glazbenim segmentima kao što su izvannastavne glazbene aktivnosti, posebni glazbeni projekti, izvanučionična nastava te kulturne aktivnosti. Izvannastavne aktivnosti, prema Radočaj-Jerković (2017), najčešće su usmjerene na pjevanje, sviranje i ples.

Kako se u djece razvijaju kognitivne vještine, učitelji bi trebali biti dovoljno upoznati s učeničkim socijalnim i osobnim rastom i razvojem. Učiteljima će u tome pomoći međupredmetne teme. One se postižu uzajamnim povezivanjem nastavnih tema svih predmeta s odgojno-obrazovnim područjima. Postoji sedam međupredmetnih tema propisanih zakonski usvojenim kurikulumima: *Osobni i socijalni razvoj*, *Učiti kako učiti*, *Građanski odgoj i obrazovanje*, *Zdravlje*, *Poduzetništvo*, *Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije* te *Održivi razvoj*. Svaka od tih tema osmišljena je po određenim odgojno-obrazovnim domenama, a njihova očekivanja bi trebala biti ostvarena različitim metodama kroz razne predmete. Očekivanja se provode kroz uvažavanje različitih znanja, vještina i stavova, a svi školski stručni suradnici, kao i predmetni nastavnici, dužni su sudjelovati u kreiranju odgojno-obrazovnih očekivanja međupredmetnih tema. Poštujući različitost i jedinstvenost svakog pojedinog učenika, kroz međupredmetne teme teži se povezati nastavni predmet s nastavnom zajednicom.

U ovom radu usmjerit ćemo se na međupredmetnu temu *Osobni i socijalni razvoj*, prikazati kakav razvoj ona potiče, proći kroz njezine domene, kroz njezine scenarije poučavanja i prikazati koja je njezina svrha.

1. Nastava Glazbene kulture

Glazba je kao i ostale umjetnosti važna za kvalitetan, uravnotežen i sveobuhvatan razvitak pojedinca. Obrazovni sustav Republike Hrvatske učenje glazbe prepoznaje i priznaje kao neizbježni, značajan čimbenik u oblikovanju glazbenih i općih učeničkih kompetencija. Kreativnost, glazbene sposobnosti, estetski razvoj, svijest o očuvanju povijesno-kulturne baštine, multikulturalnost – sve su to elementi na koje učenje glazbe može utjecati. Učenje glazbe ima više funkcija u društvu kao što je vidljivo iz Ilustracije 1 (Kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije, 2019.). Ako promotrimo utjecaj glazbenog obrazovanja izvan školskog sustava, vidljivo je da škola, zajednica i društvo putem odgojno-obrazovnog djelovanja na osobni razvoj učeničkih potencijala posredno utječu na unaprjeđenje i razvijanje opće razine glazbene kulture i umjetnosti. (Kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije, 2019.).

Ilustracija 1. Značaj predmeta Glazbena kultura/Glazbena umjetnost za učenika, školu, zajednicu i društvo. (pristupljeno 4. 9. 2022.) iz Kurikuluma nastavnog predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije, 2019.

Prema Nacionalnom okvirnom kurikulumu (2011.) nastava Glazbene kulture u osnovnoj školi i nastava Glazbene umjetnosti u srednjoškolskom obrazovanju pripadaju umjetničkom području. Cilj umjetničkog područja je osposobiti učenike za učenje i razumijevanje različitih tipova umjetnosti kako bi učenici mogli što bolje razumjeti sebe i svijet oko njih (pomoću umjetničkih djela i medija), a isto tako i izraziti svoje osjećaje, ideje i stavove.

Nastava se glazbe temelji na odgojnom djelovanju putem upoznavanja, razumijevanja, kritičkog vrednovanja i prihvaćanja kvalitetne glazbe.

Prema Senjan (2017.) nastava je glazbe sastavna kategorija općeobrazovnih programa, a jedan od ciljeva joj je razvitak i oblikovanje kulturnog identiteta koji doprinosi kvaliteti osobnog i društvenog života.

„Odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja predmeta Glazbena kultura/Glazbena umjetnost:

- omogućiti društveno-emocionalni razvoj svih učenika, uključujući darovite i učenike s teškoćama,
- poticati razvoj glazbenih sposobnosti svih učenika u skladu s individualnim sposobnostima pojedinca,
- potaknuti učenike na aktivno bavljenje glazbom i sudjelovanje u kulturnom životu zajednice,
- upoznati učenike s glazbenom umjetnošću putem kvalitetnih i reprezentativnih ostvarenja glazbe različita podrijetla te različitih stilova i vrsta,
- potaknuti razvijanje glazbenoga ukusa i kritičkoga mišljenja,
- potaknuti razumijevanje interdisciplinarnih karakteristika i mogućnosti glazbe,
- osvijestiti vrijednosti regionalne, nacionalne i europske kulturne baštine u kontekstu svjetske kulture,
- razviti kulturno razumijevanje i interkulturalne kompetencije putem izgrađivanja odnosa prema vlastitoj i otvorenog pristupa prema drugim glazbenim kulturama“ (Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Osobni i socijalni razvoj za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj).

2. Izvannastavne aktivnosti kao sastavnica kulture škole

Prema Vujičić (2011.) kultura škole je dostignuće jedne osmišljene organizacije grupe ljudi, odnosno zajednice, koja tvrdi da je konstantno ispitivanje odgojno-obrazovne prakse pravac k njezinom dubljem shvaćanju koja vrednuje, a ponekad i traži, tendenciju konstantne dvosmjerne komunikacije i međuovisnosti djece, odraslih i okruženja za stjecanje znanja uz naglasak na nužnost suživota i učenja svih sudionika. Kultura je relevantnost življenja, oblik kojim poboljšavamo sustav vrijednosti, tijekom pravila i regulativa, tradicije, obreda i performansa koji su nastajali kroz vrijeme, sam slijed predviđanja, nastojanja i naslućivanja koje obuhvaćaju aktivnosti odgojitelja/nastavnika/učitelja, ravnatelja, pedagoga, djece i roditelja. Promatranje kulture odgojno-obrazovne ustanove obuhvaća simbiozu svakog elementa koji se realizira u njoj. Od prvobitne pa sve do današnje institucije ranog i predškolskog doba.

Mlinarević i Nemet (2012.) navode kako se kultura škole sastoji od brojnih elemenata, od samog okruženja i koncepta, preko sudionika i odnosa, sve do samostalnog ponašanja samouvjerenih i pouzdanih pojedinaca. „Škola kao pedagoška sintagma grčkoga perivoja slobodnoga učenja jednako se odnosi na sve ustanove odgoja i obrazovanja kao i druga mjesta gdje svakodnevno živimo i radimo te stječemo kulturu obitavanja i međusobnoga komuniciranja...Taj ethos odgojno-obrazovne ustanove, koga sačinjava niz unutarnjih supkultura, područja, predmeta, stilova, taktova, odnosa, stanja i ponašanja trebali bi živjeti u pedagoškoj simbiozi koja omogućava kreativno ponašanje svih sudionika nastavnoga procesa i socijalnoga bića škole“ (Mlinarević, Nemet, 2012:85, prema Previšić, 2011).

Kod definiranja kulture škole mnogi autori (Fullan, 1993.; Henting, 1997.; Stoll i Fink, 2000.; Toro i sur., 1994.; Kinsler i Gamble, 2001.) ističu kako shvaćanje kulture znači i razumijevanje svoje organizacije, dok školsku kulturu definiraju kao zbir vrednota, pravila, vjerovanja i tradicija odgojno-obrazovne institucije, koja je i sami dio opće kulture i sustava vrijednosti u potpunosti. „Istraživanje o kulturi odgojno-obrazovne ustanove počela su 1960. godine. Rane studije prikazivale su „kulturu kao jednodimenzionalnu i jednostranu, no s vremenom se došlo do zaključka da je priroda kulture multidimenzionalna i treba se

istraživati holistički“ (Vujičić, 2008:12). Prema Mlinarević i Nemet (2012.) razvitak škole, kao instituciji koja poučava, zahtijeva kontinuirano promicanje učitelja i učenika k izgradnji svoje ideje koja se fokusira na podizanje svijesti novih gledišta da stvaraju nove ideje koje će aktivirati njihovu suradnju k ostvarivanju željenoga. Također, autorice navode kako izvannastavne aktivnosti imaju svoju funkciju u stvaranju, strukturiranju i realiziranju učeničkog slobodnog vremena. Potrebno je naglasiti da u praksi ta uloga ne bi trebala biti uvjetovana u bilo kojem obliku jer bi se sve više širilo na učeničko slobodno vrijeme i time negiralo osnovnu zadaću slobodnog vremena. Najvažnija karakteristika izvannastavnih aktivnosti je njihovo pozitivno gledište koje se postiže pedagoški osmišljenim aktivnostima. Pedagoški osmišljene aktivnosti svojim mnogobrojnim (kulturnim, društvenim, znanstvenim i sportskim) sadržajima zadovoljavaju potrebe učenika ujedno uvažavajući važnost slobodnog vremena.

Autorice Mlinarević i Nemet (2014.) predlažu zadatke izvannastavnih aktivnosti koji se ostvaruju u pojedinim izvannastavnim aktivnostima u školi: povezivanje, upotpunjavanje i obogaćivanje znanja, vještina i navika koje učenici stječu u nastavi i izvannastavnim aktivnostima. Zatim, usvajanje znanja, vještina i navika, razvitak interesa za društveno koristan, humanitarni i volonterski rad, prepoznavanje darovitih učenika te onih koji ukazuju na jače zanimanje za određena područja. Probuđivanje znatiželje, osposobljavanje za aktivnosti u slobodnome vremenu koje će biti u funkciji razvoja odgoja i obrazovanja, prevencije svih vrsta ovisnosti, zaštite i unaprjeđenja zdravlja, osposobljavanje za proaktivnu angažiranost u društvenome životu i njegovom civilnom i demokratskome razvoju te promicanje dječjega stvaralaštva.

2.1 Glazbene izvannastavne aktivnosti

„*Nastavnim planom i programom za osnovnu školu* (2006.) predviđeno je da se redovna nastava *Glazbene kulture* može povezati i upotpuniti odgojno-obrazovnim radom učitelja u okviru izvannastavnih aktivnosti“ (Radočaj-Jerković, 2017:69).

Radočaj-Jerković smatra da izvannastavne aktivnosti, a posebice glazbene aktivnosti,

posjeduju popriličan značaj u formiranju originalnog identiteta škole. „Aktualni Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006.) donosi dva osnovna načela prema kojima je organizirana nastava glazbe. To su *psihološko* i *kulturno-estetsko načelo*“ (Radočaj-Jerković, 2017:70).

Radočaj-Jerković (2017.) navodi kako psihološko načelo prati konstataciju da učenici zapravo vole glazbu te da je glazba nešto čime se i sami žele aktivno baviti, bilo to sviranje ili pjevanje. Zadaća škole kao ustanove je osigurati ispunjenje tih težnji i potreba učenika, ako se gleda da je škola organizacija u kojoj učenici imaju mogućnost na različite aktivnosti koje ih privlače, a ne samo kao prostor sprema za budućnost. Kulturno-estetsko načelo proizlazi od fokusiranosti na budućnost učenika, tj. na postupak obrazovanja budućih „kompetentnih poznavatelja, korisnika i poštovatelja glazbene umjetnosti i kulture“ (Radočaj-Jerković, 2017:70).

Radočaj-Jerković (2017.) nadalje navodi kako su izvannastavne glazbene aktivnosti u hrvatskim školama najčešće usmjerene na:

- „pjevanje (zborsko, solističko, mali pjevački sastavi i klape),
- sviranje (orkestri, instrumentalni sastavi, učenje solističkih instrumenata),
- ples (ritmika, folklor)“ (Radočaj-Jerković, 2017:71).

Također treba razlikovati vrste školskih slobodnih aktivnosti s glazbenim segmentima:

- „izvannastavne glazbene aktivnosti,
- posebni glazbeni i/ili glazbeno-scenski projekti,
- izvanučionična i terenska nastava – kulturni posjeti,
- kulturne aktivnosti – sudjelovanje u priredbama“ (Radočaj-Jerković, 2017:72).

3. Osobni i socijalni razvoj

Jednako kao što se u djece razvijaju kognitivne vještine, razvija se i slika o njima samima, odnosi s drugima, kao i stavovi o svijetu i okolini. Kako bi komunikacija, motivacija i podučavanje bilo uspješno, učitelji bi trebali dovoljno poznavati i razumjeti učenikov socijalni i osobni rast i razvoj (Vidović, Rijavec i dr., 2014.).

Vidović, Rijavec i dr. (2014.) tvrde kako je samopoimanje jedno od najvažnijih područja osobnog i socijalnog rasta i razvoja, a sastoji se od tri dimenzije – znanje o sebi, očekivanja od sebe te vrednovanje sebe. Znanje o sebi se karakterizira kao ideja o onome što jesmo, očekivanja od sebe je slika onoga što bismo mogli biti dok vrednovanje sebe može biti u pozitivnom i negativnom terminu što na kraju i određuje koliko će nisko ili visoko biti naše samopoštovanje. Akademsko, odnosno školsko samopoimanje se zasniva na mišljenju i samoprocjeni djeteta o sebi kao učenika. Socijalno samopoimanje zrcali mišljenje o sebi prema drugima, emocionalno samopoimanje se temelji na osvješćivanju vlastitih emocija i emocionalnih stanja. Samopoštovanje je potpuno subjektivno, a može biti vezano za svaki pojedini dio samopoimanja.

Djeca u predškolskoj dobi, odnosno u dobi do šest godina, najčešće su u manjku prosocijalnog ponašanja, a pod time se podrazumijeva „ponašanje prema drugima koje uključuje brigu, utjehu i suradnju“ tvrde Vidović, Rijavec i dr. (2014:86). „Djeca predškolske dobi razmišljaju o sebi uglavnom u terminima tjelesnih i materijalnih osobina. Kada opisuju sebe, oni uglavnom navode svoju veličinu, rod i stvari koje posjeduju. Kada krenu u školu, njihov opis sebe pomiče se s ovih konkretnih osobina na apstraktnije poput inteligencije i ljubaznosti. Također, počinju praviti razliku između svog privatnog, unutarnjeg ja i vanjskog ili javnog ja“ (Vidović, Rijavec i dr. 2014:90).

Djeca koja su u razdoblju srednjeg djetinjstva uspoređujući sebe s drugim vršnjacima, vrednuju sebe. U razdoblju adolescencije dolazi do najvećih promjena u emocionalnom i socijalnom životu osobe.

U suvremenom školskom sustavu usmjerenost je na kognitivni segment obrazovanja, a fokus na prenošenju i usvajanju znanja. S druge strane, afektivna i socijalna varijabla najčešće su

zapoštlavljene. Bez obzira na to što se ističe kako je cilj obrazovanja „razvijanje zrele ličnosti koja je u stanju uspostaviti dobre odnose s drugim ljudima“ (Vidović, Rijavec i dr., 2014:91), nažalost rijetko su elementi kojima se navedeno postiže službeno uključeni u nastavni plan i program jer se i dalje vrednuje isključivo znanje dok se ostale karakteristike nedovoljno vrednuju. Jedan od najvećih problema je što se loš školski uspjeh uglavnom poistovjećuje s općom lošom vrijednošću učenika (loš učenik – loš čovjek). Dio učenika jednostavno ne može zadovoljiti zahtjevima škole, a shodno tome su negativno ocijenjeni. Posljedice su pretežito nisko samopoštovanje, školsko i opće.

Kyriacou (1998.) tvrdi kako je najbitnije obilježje koje je doprinijelo unaprjeđenju kvaliteti u odgoju i obrazovanju u školama zapravo sve veća osviještenost nastavnika o bitnosti poticanja samosvijesti i samopouzdanja učenika.

„Učenik koji prihvaća sebe i ima visoko samopoštovanje u prvom redu sebe razumije, dobro se poznaje, poznaje svoje jake i slabe strane. Usprkos svijesti o slabim stranama, takav učenik ih prihvaća, smatra ih normalnima, jer zna da ne može biti savršen. On cijeni sebe usprkos spoznatim nedostacima. Učenik koji se ne prihvaća, smatra da nema vrijednosti i pokazuje znakove neprilagođenosti i neuspješnosti. Slika o sebi najviše je pod utjecajem roditeljskog odgoja, ali značajnu ulogu u tome imaju i učitelji“ (Vidović, Rijavec 2014:91 prema Čudina-Obradović i Težak, 1995.).

Prema autoricama Vidović i Rijavec (2014.) neka istraživanja (npr. Marinec, A. M. 2021. *Odnos i razvoj pojma o sebi i samopoštovanja kod učenika osnovne škole*) dokazuju kako nisko samopoštovanje ima dosta negativnih posljedica na razne čimbenike učenikove ličnosti kao što su na primjer sljedeći:

- učenici s niskim samopoštovanjem, slabije prihvaćaju odgovornost prema svom akademskom (školskom) uspjehu, ne vide sponu između uloženog truda i postignuća, već i uspjeh i neuspjeh pridaju sreći, sudbini ili naklonosti učitelja;
- učenici s niskim samopoštovanjem brže i lakše pokleknju pritisku vršnjaka (nemaju vjeru u sebe i svoje mišljenje, već smatraju kako drugi bolje znaju);
- učenici s visokim samopoštovanjem nastoje riješiti više izazova i zadataka, dok oni s

niskim samopoštovanjem uglavnom odustanu prije nego su uopće pokušali;

- učenici koji imaju nisko samopoštovanje, skloniji su delikvenciji;
- učenici s niskim samopoštovanjem su skloniji anksioznosti, depresivnosti i nekim oblicima ovisnosti.

Vidović i Rijavec (2014.) prema Cohen (1994.), Barr. (1992.) i Maclver i sur. (1995.) iznose savjete na koji način učitelji mogu utjecati na porast samopoštovanja kod učenika. Autorice predlažu da učitelji prihvate učenike onakvima kakvi jesu, stvaraju normu gdje je svaki učenik vrijedan i da su svi tu da uče, da postoje različite sposobnosti i vještine i svaka ima svoju vrijednost – čitanje, matematika, sport, umjetnost. Svaka vještina mora se vrednovati. Postoji više putova k uspjehu, a ne samo jedan, da bi bilo dobro izbjegavanje natjecanja sa svrhom tko je najbolji, posebno u osnovnoj školi. To se naročito odnosi na situacije u kojima šansu za pobjedu imaju samo najспособniji učenici. Zatim, da se učeniku nikad ne smije reći kako je za nešto nesposoban ili kako mu nešto ne ide. To pretpostavlja da će on uvijek u tome biti loš što je rijetko istina i ima vrlo negativne posljedice po učenikovo samopoštovanje.

„Ako se učenici u razredu dijele u grupe prema sposobnostima, primjerice, čitanja ili matematike, takvo grupiranje mora biti fleksibilno i učenik mora mijenjati grupu svaki put kad se njegov učinak poboljša ili pogorša. Tako se izbjegava stvaranje mišljenja kako postoje učenici visokih i niskih sposobnosti, a razvija se ideja kako je svim učenicima u nekim područjima gradiva ponekad potrebna pomoć“ (Vidović, Rijavec. 2014:92, prema Maclver i sur. 1995.).

Nedvojbeno najveći utjecaj na samosvijest i samopoštovanje učenika u razredu dolazi od učiteljeve komunikacije s učenicima, tvrdi Kyriacou (1998.). Ako učitelj daje učenicima uglavnom pozitivne, ohrabrujuće komentare, a ne negativne, stroge i stresne, taj segment će umnogome nadalje poticati učeničku samosvijest i samopoštovanje.

Kyriacou (1998.) navodi kako u komunikaciji učitelja i učenika postoje dva sektora koji definiraju odnos usmjeren prema greškama učenika i faktor osobnog interesa za napredovanje učenika. Raspoloženje u razredu uspostavljeno od strane nastavnika ima veliku ulogu u učeničkoj motivaciji i stavovima prema učenju. Zbog toga, vještine nužne za

osmišljavanje i kreiranje pozitivnog razrednog ugođaja i ozračja su izrazito važne. Pozitivan razredni ugođaj umnogome ovisi o tipu odnosa koji je učitelj ostvario s učenicima. Učenik će najkvalitetnije učiti kada se odnos učenika i učitelja zasniva na uzajamnom poštovanju i razumijevanju. Taj način poštovanja većinom zavlada kada učenik iz učiteljevih postupaka ustanovi kako je učitelj stručan i kako mu je stalo do njihova napretka. Stoga je i u frontalnom i u individualnom radu potrebno pokazivati poštovanje prema svim učenicima. Važan segment koji treba uzeti u obzir je svjesnost o učinku koje učiteljevo ponašanje može imati na učenika. Ono što učitelj očekuje od učenika, učenici očekuju od učitelja, odnosno učenici slijede učiteljev primjer. Učitelj koji zahtjeva da se učenik dobro ponaša, mora se i sam dobro ponašati prema drugima.

4. Međupredmetne teme

Podloga za pisanje, razmatranje i analiziranje pojma međupredmetne teme *Osobni i socijalni razvoj* poslužila je Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnaziju u Republici Hrvatskoj, objavljena 2019. Međupredmetne teme se ostvaruju međusobnim povezivanjem odgojno-obrazovnih područja i nastavnih tema svih nastavnih predmeta. Europski referentni okvir nalaže kako kompetencije stečene tijekom obaveznog obrazovanja nisu povezane s pojedinim predmetom, nego se fokusiraju na šire međupredmetne ciljeve. Stečene kompetencije također čine sponu od poučavanja k cjeloživotnom učenju.

Sedam je međupredmetnih tema:

- Osobni i socijalni rast i razvoj,
- Učiti kako učiti,
- Građanski odgoj i obrazovanje,
- Zdravlje,
- Poduzetništvo,
- Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije,
- Održivi razvoj.

Sve međupredmetne teme su propisane zakonski usvojenim kurikulumima prema zajedničkim smjernicama te osmišljene po odgojno-obrazovnim domenama. Svaka međupredmetna tema navodi i što se od učenika može očekivati u određenoj domeni ili konceptu međupredmetne teme.

Očekivanja u odgojno-obrazovnom sustavu se uređuju kroz navođenje određenih znanja, vještina i stavova, a navedeni su i ključni sadržaji, kao i preporuke za ispunjenje istih. Očekivanja bi se trebala realizirati kroz razne načine i tehnike u pojedinom nastavnom predmetu ili različitim školskim projektima.

Bitan čimbenik je da svi stručni suradnici i predmetni nastavnici sudjeluju u osmišljavanju i ostvarivanju odgojno-obrazovnih očekivanja svih međupredmetnih tema kako bi se iste što cjelovitije i detaljnije osigurale. Svaki nastavni predmet trebao bi imati dodirnih točaka s međupredmetnim temama koje su tom predmetu sadržajem bliske. Važnost međupredmetnih tema u odgojno-obrazovnom sustavu očituje se u mogućnosti integriranja i stapanja nastavnog predmeta, poštujući time različitost i jedinstvenost pojedinog učenika s razrednom zajednicom (<https://skolazazivot.hr/medupredmetne-teme/> pristupljeno 29. 8.2022.).

„Ostvarivanje svih odgojno-obrazovnih očekivanja svih međupredmetnih tema obavezno je od školske godine 2019./2020. u svim razredima svih osnovnih i srednjih škola“ (<https://skolazazivot.hr/medupredmetne-teme/> pristupljeno 29.8.2022.).

5. Međupredmetna tema *Osobni i socijalni razvoj*

Osobni i socijalni razvoj međupredmetna je tema koja potiče potpuni razvoj djece i mladih u zdrave, cjelovite, samopouzdanе, kreativne, zadovoljne, produktivne i odgovorne osobe koje svojom međusobnim partnerstvom i funkcioniranjem pridonose zajednici. Međupredmetna tema *Osobni i socijalni razvoj* podrazumijeva razvitak razumnog ponašanja, volju i interes za osobno zdravlje i kakvoću života te interakciju s ostatkom zajednice.

Međupredmetna tema *Osobni i socijalni razvoj* pruža i podupire uvjete za razvitak osobe sposobne upravljati svojim mentalnim, duhovnim, emocionalnim i tjelesnim sposobnostima i karakteristikama uz nadu, entuzijazam i optimizam. Ova međupredmetna tema priprema mlade i neizgrađene osobe za njihove buduće razne uloge u životu. Međupredmetna tema *Osobni i socijalni razvoj* usko je vezana uz znanje, solidarnost, identitet, odgovornost, integritet, uvažavanje, poduzetnost, itd. te pogoduje razvoju identiteta, kao dijela zajednice, ali i osobnog kulturnog i nacionalnog. Uvelike osnažuje empatiju i solidarnost, a uči kako ostvarivati svoje želje i ciljeve bez ugrožavanja drugih.

Međupredmetna tema *Osobni i socijalni razvoj* preduvjet je za ostvarivanje svih odgojno-obrazovnih očekivanja, kao i profesionalnog razvoja. Ona je osiguranje svim osobama za postizanje i realiziranje odgojno-obrazovnih predviđanja te profesionalnog razvitka. (<https://skolazazivot.hr/medupredmetne-teme/> pristupljeno 30.8.2022.).

Nacionalni obrazovni dokumenti predviđaju da će „unutar ove teme učenici razvijati :

- sliku o sebi, samopoštovanje i samopouzdanje, prepoznavanje, prihvaćanje i upravljanje svojim emocijama i ponašanjem
 - empatiju te uvažavanje i prihvaćanje različitosti
 - socijalne i komunikacijske vještine, suradnju i timski rad
 - odgovorno ponašanje prema sebi i drugima u zajednici, donošenje odluka te planiranje obrazovanja, cjeloživotnog učenja i profesionalnog razvoja u suvremenom društvu i svijetu rada
 - strategije rješavanja problema i uspješnog suočavanja sa stresom“
- (<https://skolazazivot.hr/medupredmetne-teme/> pristupljeno 29. 8.2022.).

Praćenjem i izvršavanjem navedenih ciljeva, razvijaju se temeljne kompetencijske vještine, stječu vještine, znanja i stavovi. Ispunjenjem ciljeva također se potiče bolje razumijevanje osobnog rasta i razvoja, zdravih životnih navika i vrijednih međuljudskih odnosa.

„Polazište domena međupredmetne teme *Osobni i socijalni razvoj* utemeljeno je na potrebi prepoznavanja i kritičke procjene osobne i društvene vrijednosti kao bitnih činitelja koji utječu na

mišljenje i djelovanje, razvijanja odgovornosti za vlastito ponašanje i život, pozitivnoga odnosa prema drugima i konstruktivnoga sudjelovanja u društvenom životu“ (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_153.html pristupljeno 29.8.2022.).

U svakoj od domena postoji mogućnost razvitka sposobnosti koje su potrebne za iskazivanje i ispunjenje vlastitih želja i potreba, procjenjivanja vlastitih vještina, suradnju, mogućnost i sposobnosti te donošenjem odluka. Kako se razvijaju osobne i socijalne kompetencije, mlada osoba gradi samopouzdanje, osjećaj vlastite vrijednosti, sigurnost u svoje mogućnosti i identitet i na koncu samopoštovanje. Kada se mlada osoba razvije cjelovito, tako da je sposobna brinuti o sebi, drugima i društvu, ima predispozicije za razvitak cjeloživotnog učenja, uz čega se stvaraju i uvjeti za profesionalni rast i razvoj.

Ključna veza između domena unutar međupredmetne teme *Osobni i socijalni razvoj* holističkim metodama olakšava i pomaže mladim osobama graditi osobni integritet, prepoznati vlastite interese i životni poziv i razvijati kreativne potencijale, preuzimati odgovornost za život.

U međupredmetnoj temi *Osobni i socijalni razvoj* postoje tri domene u očekivanjima odgojno-obrazovnog sustava (*Ilustracija 2*).

- Ja,
- Ja i društvo,
- Ja i drugi.

*Ilustracija 2. Grafički prikaz domena u međupredmetnoj temi Osobni i socijalni razvoj.
Preuzeta s: <https://skolazazivot.hr/medupredmetne-teme/>, 03.09.2022.)*

Domena A (Ja) ima svrhu upoznavanja i prihvaćanja sebe, razvitak samokontrole, ustrajnosti, pronalaženje vlastitog puta i zadovoljstva životom. Kad učenici uvide svoje mogućnosti, sposobnosti, vrijednosti i potrebe, prepoznaju i osvještavaju svoj značaj i potencijal, mjesta namijenjena za napredak, ali i sve ono što im se može uskratiti ili ih ograničiti. Domena A obuhvaća: ono što jesam, ono što mogu, prepoznavanje, izražavanje i kontroliranje osjećaja i ponašanja, razvitak potencijala vlastitih želja, planiranje aktivnosti, postavljanje prioriteta te upravljanje obrazovnim i profesionalnim putem.

Domena B (Ja i drugi) ima svrhu razviti socijalne i emocionalne vještine bitne za emocionalnu regulaciju i prilagodbu mentalnom zdravlju. Učenici koji su kompetentniji u socijalnom pogledu imaju veće šanse za postizanjem boljeg uspjeha, kako školskog, tako i životnog. Domena B obuhvaća: prepoznavanje, uvažavanje potreba i osjećaja drugih, razumijevanje ponašanja i razvijanje uvažavajućih odnosa s drugima, sposobnost uviđanja posljedica svojih i tuđih stavova i postupaka, suradničko učenje, prihvaćanje pravila, suradnja u ostvarivanju zajedničkih ciljeva, nenasilno rješavanje sukoba, prihvaćanje različitosti, vještine samozastupanja i zastupanja prava drugih.

Domena C (Ja i društvo) ima svrhu razumjeti odnos pojedinca i društva, razvijanje svijesti o vlastitoj pripadnosti, kao i pripadnosti ljudi u društvu. Svrha ove domene je podupirati i promicati učenike na proaktivan, kreativan, dobronamjieran i konstruktivan način razmišljanja i reagiranja, kako bi školi, pojedincima i društvu mogli uvelike doprinijeti. U ovoj domeni se nadograđuju iskustva povezivanjem, pomaganjem i prikazivanjem solidarnosti onima kojima je to potrebno. Učenici u društvu prepoznaju potencijalno rizične i situacije pa tako razvijaju metode i taktike za zaštitu sebe i drugih.

Međupredmetna tema *Osobni i socijalni razvoj* je uklopljena u predmetnim kurikulumima svih odgojno-obrazovnih ciklusa u redovitu nastavu te se njeni sadržaji ostvaruju i kao zasebni projekti. Odgojno-obrazovna očekivanja se ostvaruju provedbom raznih taktika poučavanja: učenje istraživanjem, učenje uz igru, diskusije, projektne aktivnosti, učenje prema modelu, igranje uloga, ekspresivne metode, debate, poticanje kritičkoga mišljenja, rješavanje problemskih zadataka, suradničko učenje (rad u paru, malim skupinama učenika ili u timskom radu). Međupredmetna tema *Osobni i socijalni razvoj* se potiče u raznim međugeneracijskim suradnjama, volontiranjem, vršnjačkom pomoći, radioničkim pristupima i multimedijским sadržajima.

U *Osobnom i socijalnom razvoju* važan čimbenik je i učitelj. On naglašava i iskazuje značaj osobnih i socijalnih vještina povezujući ih s učeničkim svakodnevnim životom.

„Učitelj promovira vrijednosti solidarnosti i suradnje, iskazivanje osobnog mišljenja na način da se ne ugrožavaju i ne obezvređuju drugi. Potiče slobodno izražavanje stavova i uvjerenja u sigurnome ozračju uz podršku, razumijevanje i prihvaćanje učenika. Daje što više konkretnih i specifičnih informacija o njihovom ponašanju i napredovanju. Povratne su informacije motivirajuće, usmjerene na ponašanje, a ne na osobu“ (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_153.html pristupljeno 2.9.2022.).

Stručni suradnici (pedagozi, psiholozi, socijalni pedagozi, logopedi, edukacijski rehabilitatori, knjižničari) također imaju važnu ulogu u razvijanju socijalnih i osobnih kompetencija kod mladih. Škola je dužna pružiti sav materijal potreban za učenje, a učitelji postavljaju skalu i uvjete za uspjeh u skladu s učenikovim sposobnostima i mogućnostima, a gledajući pritom i na angažman u izvođenjima zadataka te napredak.

„Osnovna svrha vrednovanja jest praćenje napredovanja učenika, poticanje dubinskoga i trajnoga učenja te primjena znanja u novim životnim situacijama. Procjenjivanje osobnoga i

socijalnoga razvoja sastavni je dio procesa učenja i poučavanja“ (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_153.html pristupljeno 2.9.2022.).

6. Scenariji poučavanja za međupredmetnu temu Osobni i socijalni razvoj u nastavi Glazbene kulture

Mrežna stranica <https://skolazazivot.hr/medupredmetne-teme/> (pristupljeno 5. 9.2022.) nudi mnoštvo scenarija poučavanja za međupredmetne teme u različitim nastavnim predmetima. Za potrebe ovog rada opisat će se objavljeni scenariji. O međupredmetnoj temi *Osobni i socijalni razvoj* u nastavi Glazbene kulture postoji osam scenarija poučavanja autorice Zrinke Šimunović: 1. *Joker zovi...glazbu*, 2. *Greška na prvu, himna na drugu*, 3. *Kad se glazba igra*, 4. *Jukebox emocija*, 5. *Reci to ritmom*, 6. *Note moga kraja*, 7. *Otvori oči, načuli uši, pogrešnu misao sruši!* i 8. *O ukusu se ne raspravlja*.

6.1 Joker zovi...glazbu

U početku prvog primjera scenarija poučavanja učitelj zadaje zadatak u kojemu trebaju zamisliti kako idu na izmišljeni put dok im učitelj priča priču kojom im pokušava pobuditi emocije. Nakon ispričane priče učitelj zatraži od učenika da svoje emocije prikažu izrazom lica koristeći obrazac s intenzitetima emocija. Učitelj zatim navodi učenike da obrate pozornost na svoje razredne kolege, a zatim da započnu zviždati poznatu pjesmu. Priča se nastavlja, a nakon toga učitelj primjećuje da učenici viču, pjevaju svoju pjesmu glasnije ili stavljaju ruke preko ušiju jer ih je na to ispričana izmišljena priča potakla. Učitelj ponovno zatraži od učenika prikazivanje emocija, a nakon toga da započnu pjevati svoju najdražu pjesmu. Učenici s učiteljem razgovaraju o doživljenim emocijama koje su ih obuzimale, na koji način je glazba i glazbena aktivnost djelovala kod pojedinih emocija te može li glazba pomoći u ublažavanju nelagodnosti. Sljedeća aktivnost je

izabrati pjesmu veselog karaktera koju učenici vole, odrediti ritam koji će učenici izvesti na posudu.

Aktivnosti ovog scenarija poučavanja vrlo su korisne za navođenje učenika na osvješćivanje emocija, utjecaja glazbe na emocije i osvješćivanje premise da glazba može biti siguran prostor u koji će moći zakoračiti kada su tužni/ljuti. Uvelike je prisutna domena A – *Ja*.

Odlomak preuzet s <https://edutorij.e-skole.hr/share/proxy/alfresco-noauth/edutorij/api/proxy-guest/513b65aa-ae46-4cc5-85e7-7c18fec8fb4b/index.html> (pristupljeno 29. 8.2022.)

6.2 Greška na prvu, himna na drugu

Drugi scenarij poučavanja za međupredmetnu temu Osobni i socijalni razvoj započinje slušanjem *Ode radosti* Ludwiga van Beethovena. Raspravlja se o nastanku i specifičnostima skladbe, a onda i kroz tekst i njegov značaj. Navodimo učenike na razmišljanje je li poruka te skladbe jednako snažna kao i tada. Navodi se učenike da razmišljaju o skladbi kao određenoj inovativnoj i nekonvencionalnoj zamisli za to doba. Kako L. van Beethoven nikada nije saznao je li njegova *IX. Simfonija* bila pretjerana ili revolucionarna, učitelj od učenika zatraži da mu napišu pismo u kojemu mu objasne kakvu slavu je dosegla. Sljedeći korak je kreiranje vlastite izvedbe *Ode radosti* koju će moći izvesti pred cijelom školom.

Ovaj scenarij poučavanja može potaknuti učenike da počnu razmišljati o tome koliko ljudi može inspirirati ideja jednog čovjeka. Prednost ove teme je pobuđivanje kreativnosti kod učenika, pogotovo u koraku gdje sami kreiraju vlastitu izvedbu *Ode radosti*. Potencijalni nedostatak u ovom scenariju je veća prisutnost domena. Kreatori ovog scenarija mogli su dodati aktivnost kojom navode učenike da promišljaju iz perspektive Beethovena, da pretpostave kako se on osjećao i kakvo mu se iskustvo budilo dok je pisao takvu skladbu u tom vremenu.

Preuzeto s <https://edutorij.e-skole.hr/share/proxy/alfresco-noauth/edutorij/api/proxy-guest/5f74aeb1-280b-4e8a-9a3b-7d1f481ec1cf/index.html> (pristupljeno 29. 8.2022.).

6.3 Kad se glazba igra

U ovom scenariju poučavanja aktivnost započinje navođenjem učenika da u igri, primjerice *Potapanje brodova*, zamišljaju da potapaju glazbala. Tako ponavljaju gradivo o glazbalima. Učenici u kutiju ubace napisana imena glazbala te šecujući po razredu izvuku ime glazbala, a pantomimom dočaravaju sviranje istoga. Učenici prepoznaju što odabrani učenici sviraju te im se pridružuju. Kada jedna od skupina pogodi mjesto gdje se glazbalo nalazi, postavlja pitanja o obliku, značajkama, i slično dok suprotna skupina odgovara na pitanja. Učitelj učenicima predlaže da sami osmisle novi način neke postojeće društvene igre u kojoj također mogu ponoviti sadržaje o glazbalima, npr. *Čovječe ne ljuti se, Istina ili. laž* i dr. Učenike se potiče da sami osmisle način vrednovanja, npr. ponuda novih ideja, spremnost na pomoć, prihvaćanje drukčijeg mišljenja, itd. Učenici podijeljeni u skupine prvo predstavljaju svoje ideje, a zatim igraju igre, nakon kojih sami ispunjavaju rubriku vrednovanja.

U ovom scenariju se također budi kreativnost kod učenika. Učenicima bi moglo biti izazovno osmišljavanje vlastitih oblika i načina vrednovanja. Scenarij je odličan primjer na koji se može ponavljanje i utvrđivanje gradiva provesti kroz igru. Prisutna je domena B – *Ja i drugi*.

Preuzeto s <https://edutorij.e-skole.hr/share/proxy/alfresco-noauth/edutorij/api/proxy-guest/ff36103e-be92-4666-8d94-e3e1a3bb5f25/index.html> (pristupljeno 4. 9.2022.).

6.4 Jukebox emocija

Učenici podijeljeni u grupe dobiju papir na kojemu je napisana jedna od emocija. Učitelj odabire nekoliko skladbi koje sluša s učenicima, a zatim od njih zatraži da napišu koju bi voljeli poslušati kada dožive emociju koja im je kao grupi dodijeljena. Učenici osmišljavaju kraću dramsku radnju u kojoj govore kako je u redu doživjeti određene emocije te da im glazba u tome može pomoći. Slijedi razgovor o emocijama.

U ovom scenariju stavlja se naglasak na emocije, njihovo shvaćanje, razumijevanje i prihvaćanje, potiče se učenike na razmišljanje o drugima i njihovim emocijama te kako ono naučeno iskoristiti u svojem svakidašnjem suživotu s emocijama i ljudima. Ovo je odličan primjer kako približiti domene međupredmetne teme *Osobni i socijalni razvoj* učenicima. Isprepliću se upravo domene A, B i C – *Ja, Ja i drugi, Ja i društvo*. Kroz domenu A prikazano je kako samosviješću možemo prepoznati svoje emocije, prihvatiti ih i naučiti iz njih, kroz domenu B kako prepoznati i uvažiti emocije drugih, a kroz domenu C kako ono naučeno uvoditi dalje kroz suživot s drugima u zajednici.

6.5 Reci to ritmom

Ovaj scenarij poučavanja kao prvu aktivnost s učenicima igra igru. Određeni učenik ima zadatak hodati zamišljenom linijom, ali da ne zakorači u provaliju, dok ga drugi učenik navodi pravim putem pomoću udaraljki. Poanta je buđenje učenikove intuicije koja je vidljiva kroz načine upozoravanja i vođenja. Nakon toga, vodi se razgovor o glazbi prvih ljudi, razgovara se o predmetima pomoću kojih su izvodili glazbu, za što im je sve u počecima glazba služila i koja se glazbena sastavnica najviše isticala. Učenicima se pokazuje Morseova abeceda, a oni olujom ideja odabiru određene riječi koje mogu nositi pozitivnu poruku ljudima u budućnosti, ukazujući na važnost njegovanja međuljudskih odnosa. Sljedeća aktivnost je pretvaranje odabranih riječi u Morseovu abecedu pismeno i zvučno, nakon čega slijedi predstavljanje poruka drugima.

Ovaj scenarij potiče učenike o razmišljanju o tome kako je glazba nekoć bila od velike koristi u samom preživljavanju gdje imamo prikaz i fizičke funkcionalnosti glazbe. U ovom scenariju bi bilo dobro prodrijeti i dublje u emocije povezane s određenim ritmovima, a ne samo promatrati ritam kao način komuniciranja. Također, moglo se prikazati kako vlastitim tijelom i glasom možemo dočarati određena značenja.

Preuzeto s <https://edutorij.e-skole.hr/share/proxy/alfresco-noauth/edutorij/api/proxy-guest/975917bf-c132-4a95-9f8a-1c839f3a10de/index.html> (pristupljeno 3. 9.2022.).

6.6 Note moga kraja

U ovom scenariju učenike se navodi na razmišljanje kako neka pjesma postane i ostane popularna s godinama. Učitelji ih također navode da razmisle koju glazbu slušaju njihovi roditelji, bake i djedovi, itd. Razgovara se o važnosti očuvanja tradicijske kulture i organizira se kviz o poznavanju nematerijalne baštine Republike Hrvatske. Prisjećaju se već poznatih tradicijskih pjesama te se uče nove. Kako je za kontekst važno kada je nastala, učenici pronalaze sve podatke i zanimljivosti vezane uz nastanak pjesme te se tako motivira učenike na zainteresiranost za tradicijsku glazbu. Također, na isti način uče i ples. Pripadnici nacionalnih manjina pripremaju pjesme i plesove svojih nacionalnih manjina.

U ovom scenariju može se uočiti prisutnost domene B gdje je bitno razumijevanje drugih, uvažavanje i prihvaćanje različitosti. Uočava se i prisutnosti domene C gdje je svrha razumjeti odnos pojedinca prema društvu, svijesti o vlastitoj pripadnosti i pripadnosti prema određenoj skupini. Također, povezivanje kroz tradicijsku glazbu, gdje učenici različitih nacionalnosti izvode svoje tradicijske izvedbe, uvelike je prisutno i korisno za poticanje funkcionalnog odnosa između pojedinca i društva.

Preuzeto s <https://edutorij.e-skole.hr/share/proxy/alfresco-noauth/edutorij/api/proxy-guest/40d398ee-ec23-480a-8c66-878434d135e3/index.html> (pristupljeno 4. 9.2022.).

6.7 Otvori oči, načuli uši, pogrešnu misao sruši!

S učenicima učitelj razgovara o uvertiri, zatim uz slušanje uvertira gledaju istoimeni plakat prikazan na računalu. Nakon odslušanih primjera uvertira raspravlja se o tome kakvog je djelo karaktera i zašto. Ponovno se sluša svaki primjer uvertire, a nakon slušanja se učenicima postavljaju pitanja u kojima ih se navodi da sami pokušaju zaključiti kakav bi mogao biti kraj, misle li da je riječ o karakteru koji su odredili na početku, itd. Učenike se potiče na razmišljanje

oko toga jesu li previdjeli neke detalje te tako pogrešno zaključili neke karakteristike, tj. jesu li obraćali pozornost samo na ono negativno ili su ih jednostavno više emocionalno dotaknule. Time se učenicima približava način na koji se slične pogreške u razmišljanju događaju i u svakodnevnom životu. Učitelj potiče učenike na dijeljenje vlastitih iskustava te na promišljanje kako ne razmišljati negativno sve dok u potpunosti ne razumijemo kontekst situacije.

U ovom scenariju prisutne su domene A, B i C. Kako ne bi radili neutemeljene negativne reakcije, potrebno je razvijati samosvijest i samokontrolu, a to je ono bitno u domeni A – *Ja*. Kako ne bismo sudili o drugima na temelju određenih kratkotrajnih i površnih promatranja, kroz domenu B – *Ja i drugi*, bitno je razvijati razumijevanje prema drugima, svjesnost o našim različitostima, a kako i domena C – *Ja i društvo* nalaže, prepoznati rizične situacije također je dio samokontrole pri razvijanju predrasuda.

Preuzeto s <https://edutorij.e-skole.hr/share/proxy/alfresco-noauth/edutorij/api/proxy-guest/666141df-a1cb-400b-897f-a0c31aa3fd59/index.html> (pristupljeno 4. 9.2022.)

6.8 O ukusima se ne raspravlja

U ovom scenariju s učenicima se igra *Pogodi što slušam*. Tri učenika su obožavatelji jedne vrste glazbe, a ostali učenici su podijeljeni u grupe i postavljaju pitanja. Pitanja budu povezana s načinom slušanja glazbe, tekstu, izvođačima i slično. Pobjednik je grupa koja pogodi barem jednu zagonetku. Slušaju se tri glazbena primjera, a nazivi pjesama su ispisani na ploči. Kada igra završi, s učenicima se razgovara o tome koju glazbu vole, utječe li odabir glazbe na ponašanje, odijevanje, i drugo, o načinu slušanja glazbe koju vole, načinu poštivanja ili ugrožavanja građanskih prava i sloboda. Učenike se pita i misle li da i gluhi mogu slušati glazbu te je li nepoštivanje slušati glazbu u nazočnosti gluhe osobe. S učenicima se raspravlja.

U ovom scenariju učenicima se postavljaju pitanja koja si možda sami ne bi postavili. Ovaj scenarij usko je vezan uz domenu B – *Ja i drugi* gdje se puno raspravlja o tome kako treba uvažavati različitosti te da svatko ima jednaka prava.

7. Ne plači nad prolivenim mlijekom

Po uzoru na objavljene scenarije za potrebu ovog rada izradili smo jedan prijedlog za poučavanje za međupredmetnu temu Osobni i socijalni razvoj koji za cilj ima potaknuti učenike da se lakše nose s različitim emocijama kroz stresna stanja.

Učenici su dobili zadatak da pomoću udaraljki, glazbenih instrumenata, tijela i glasa kreiraju svoju jedinstvenu izvedbu od ponuđenih pjesmica. Mogu davati ritam, svirati harmoniju, melodiju, pjevati, mumljati, itd. Kada dođu na nastavu, svatko od njih treba održati koncert pred povjerenstvom od triju odabranih učenika koji će komentirati svaku izvedbu. Roditelji su, također, dobrodošli kao publika. Djeca su imala dovoljno vremena da nauče svoje izvedbe, no to ne sprječava pojavljivanje nesigurnosti, treme i potencijalnih grešaka. Tjedan dana prije, kada je učenicima prvobitno izrečen zadatak i najavljen nastup, učenike se pitalo koje emocije osjete. Uglavnom su osjećaji bili podijeljeni – učenici koji su prirodno ekstrovertirani, pričljiviji i angažiraniji bili su uzbuđeni, dok oni introvertirani, tihi i povučeni učenici nisu bili oduševljeni. Kada je došao dan koncerta, učenike se ponovno pitalo kako se osjećaju. U tom trenutku, velika većina njih imala je tremu, stres, anksioznost i strah od neuspjeha/greške. Slijedi nastup. Svaki učenik izašao je pred publiku i povjerenstvo te odradio svoju izvedbu. Nakon nastupa, zapitamo učenike: *Kako vam se svidio vaš nastup? Što biste promijenili? Mislite li da biste sada, kad ste već jednom odradili izvedbu, bili bolji? Ako smatrate da ste griješili ili da ste mogli bolje, kako se zbog toga osjećate?*

Većina učenika se složila da bi odradili puno bolje izvedbu sada, kada su je već jednom izveli. Učenici su priznali kako ih je greška smela i dodatno im smanjila koncentraciju, a povećala tremu i strah.

U ovoj aktivnosti učenici su trebali prepoznati i uočiti svoju pogrešku, prihvatiti je, a zatim naučiti iz nje. Živi nastup pravi je primjer situacije u kojoj nema *Restart* gumba kojim se može vratiti i popraviti situacija. To što su učenici nakon greške ili nesigurnosti dodatno griješili/bili dodatno nesigurni govori nam da ako se u trenutku dok nešto odrađujemo previše usredotočimo na pogreške koje radimo, radnju ćemo samo dodatno unazaditi. Baš kao u životu, ako se previše razmišlja o greškama koje napravimo, može doći do dodatnih, jer obraćamo previše pozornost na njih, umjesto na sadašnji trenutak.

U ovom scenariju poučavanja, iako se može povezati sa svim domenama, uvelike je prisutna domena A – *Ja*: upoznavanje i prihvaćanje sebe te razvijanje samosvijesti i samokontrole.

Zaključak

Proučavanjem međupredmetnih tema može se zaključiti kako mnogome mogu obogatiti, razviti i unaprijediti učenje. Zadaća učitelja i svih ostalih školskih stručnih suradnika je sudjelovanje u stvaranju odgojno-obrazovnih očekivanja za međupredmetne teme. Samim time, može se zaključiti da je za uspješno provođenje međupredmetnih tema potrebna upornost, požrtvornost i strpljivost svih osoba zaduženih za kreiranje i provođenje istih, a sve u svrhu poboljšanja odgojno-obrazovnog sustava i načina razmišljanja u učenika.

Međupredmetna tema *Osobni i socijalni razvoj* uvelike potiče razvoj učenika u mlade, samopouzdanе, kreativne i cjelovite individue koji pridonose zajednici na različite pozitivne načine. Ona potiče razvoj razumnog ponašanja, interesa za kakvoću života te ostatkom zajednice. Kroz tri domene, jasno su prikazana očekivanja odgojno-obrazovnog sustava.

Učenicima razvijaju samokontrolu, ustrajnost, osvještavaju vlastiti potencijal, razvijaju sposobnosti uviđanja svojih i tuđih ponašanja, suradničku i nenasilnu interakciju u društvu, prihvaćaju različitost, solidarnost i slično.

U glazbenim izvannastavnim aktivnostima leži veliki odgojno-obrazovni potencijal za učenje kroz međupredmetne teme. Scenariji poučavanja za međupredmetne teme još su jedan pokazatelj kako se kroz kreativnost i posvećenost, na različite načine, učenike može poticati na izgrađivanje u bolje poznavatelje glazbe, ali i plemenitije ljude koji će našu zajednicu učiniti boljom.

Literatura

- *Kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije*. 2019. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Zagreb.
- Kyriacou, C. 1998. *Temeljna nastavna umijeća*. Tipotisak. Zagreb.
- *Međupredmetne teme*. <https://skolazazivot.hr/medupredmetne-teme/> (pristupljeno 4. rujna 2022.).
- Mlinarević, V.; Nemet Brust, M. 2012. *Izvannastavne aktivnosti u školskom kurikulumu*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Učiteljski fakultet u Osijeku. Osijek
- *Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Osobni i socijalni razvoj za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj*. 2019. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Zagreb.
- Previšić, V. (2011). *Kultura-odgoj-škola: o čemu zapravo govorimo?!*. In N. Hrvatić (Chair). Uvodno predavanje na *Znanstveno-stručnom skupu Devetog susreta pedagoga Hrvatske, Pedagog kreator kurikuluma i kulture odgojno-obrazovne ustanove*. Zadar.
- Radočaj-Jerković, A. 2017. *Zborsko pjevanje u odgoju i obrazovanju*. Umjetnička akademija u Osijeku. Osijek.
- Senjan, I. 2017. *Nastava glazbe u hrvatskim općeobrazovnim srednjim školama*. Metodički ogleđi. Đurđevac.
- Vidović Vizek, V.; Rijavec, M.; Vlahović-Štetić, V.; Miljković, D. 2014. *Psihologija obrazovanja*. IEP-Vern'. Zagreb.
- Vujičić, L. 2011. *Istraživanje kulture odgojno-obrazovne ustanove*. Mali profesor; Sveučilište u Rijeci. Zagreb.
- *e-škole scenariji poučavanja*. <https://edutorij.e-skole.hr/share/page/scenariji-poucavanja?schoolType=Osnovne%20škole&schoolClass=5.%20razred> (pristupljeno 6. rujna 2022.).